

Stichting Lotty Veffe Foundation

“Het wordt duidelijk dat de maatschappij niet zo ontzettend veel veranderd is. We proberen met de tentoonstelling onder andere om onze leerlingen te laten zien dat zij als kritische burger deel uitmaken van de huidige maatschappij en dat zij er zelf aan bijdragen dat ze in welzijn en vrijheid leven.”

(Rector Frank Looijen van het Mollerlyceum in Bergen op Zoom bij de opening aldaar van de tentoonstelling Post uit de Vergetelheid)

Jaarverslag 2017

Krachtens haar statuten heeft de Stichting Lotty Veffe Foundation ten doel:

- projecten te initiëren en realiseren over historische gebeurtenissen en ontwikkelingen in het bijzonder, maar niet uitsluitend, op het gebied van de tweede wereldoorlog, Sjoa, genocide en mensenrechten. De stichting stelt zich vooral ten doel persoonlijke verhalen hierover vast te leggen. Deze verhalen worden waar mogelijk geplaatst in hun context en verbonden met het hier en nu, teneinde de gebeurtenissen en ontwikkelingen en hun betekenis voor het heden en de toekomst inzichtelijk te maken voor zowel jongeren als volwassenen.
- het verstrekken van informatie, het produceren van boeken, publicaties, tentoonstellingen, educatief materiaal en websites en verdere ideeën ter verwezenlijking van bovengenoemde doelstelling.

De stichting tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door gebruik te maken van nieuwe mediale mogelijkheden en state-of-the-art vormgeving, door aan te sluiten bij innovatieve ontwikkelingen, en door samen te werken met landelijke en lokale organisaties.

De stichting beoogt niet het maken van winst.

Bestuurssamenstelling en projectmanagement

De samenstelling van het bestuur bleef in 2017 ongewijzigd.

Het bestuur bestaat uit:

- P.J.F. Witte (voorzitter)
- A.M. van Dalen (secretaris-penningmeester)
- S.W.J.J. Raijmakers (lid)
- A.C.M.F. Verkooijen (lid).

Het bestuur heeft voor de uitvoering van projecten M.C.C. Huffener aangesteld als projectmanager.

Jaarverslag

Dit verslag volgt de structuur van het Activiteitenplan 2017 van de stichting.

De verhalen, honderd malen

1. Het maken van bindende afspraken met de makers om binnen het beschikbare budget de documentaire ‘De verhalen, honderd malen’, het bijbehorende educatieplan en een website te realiseren.

2. Realisatie van de documentaire ‘De verhalen, honderd malen’, bijbehorend educatieplan en website.

3. Uitrollen van het project ‘De verhalen, honderd malen’; implementatie i.s.m. Landelijk Steunpunt Gastsprekers WOII – heden.

De documentaire, het educatieplan en -materiaal en de website zullen uiterlijk 30 april 2018 gerealiseerd zijn. Voor de realisatie is bij het vfonds twee keer uitstel gevraagd en verkregen.

De documentaire gaat over twee overlevenden van Auschwitz, Lotty Huffener-Veffer en Ernst Verduin, en hoe zij telkens weer getuigen over de Sjoa. De documentaire vertelt niet over de gebeurtenissen in de concentratiekampen, maar over de impact ervan op het leven van de beide hoofdpersonen, dat zij weer oppakten en leefbaar maakten. (Oorspronkelijk zouden er drie hoofdpersonen zijn, maar de derde, Jules Schelvis, overleed in april 2016.)

De documentaire heeft in de eerste plaats een educatief doel. Hij geeft inzicht in de mentale en emotionele processen van oorlogsverwerking en de rol die het vertellen over de ervaringen kan hebben. De documentaire en de educatieve handleiding op internet kan worden gebruikt voor de (na)scholing van zorgverleners die in opleiding of al in het veld werkzaam zijn. Zij kunnen te maken krijgen met eerste en tweede generatie oorlogsslachtoffers, onder wie ook veteranen en vluchtelingen.

Het is de bedoeling dat Mirjam Huffener samen met Jan Durk Tuinier van de Stichting Vredeseducatie en Rozette Kats (gastspreker WOII-heden) presentaties/workshops verzorgt bij, en in samenwerking met de organisaties voor voor het educatieve project bedoeld is (zie hieronder).

Het educatieve materiaal is ontwikkeld in samenwerking met de Stichting Vredeseducatie. Tuinier onderzocht de educatieve mogelijkheden van en uitdagingen voor dit project, dat aanbodgericht is. Hij ging in gesprek met Stichting Arq, Joods Welzijn, Landelijk Steunpunt Gastsprekers WOII-heden, Sinaï-centrum en Geestelijke Verzorging van Ziekenhuis Amstelland in Amstelveen. Daarnaast hebben nog enkele particulieren in het werkveld van educatie en zorg feedback gegeven op de teksten. Met de betrokkenen wordt de inhoud en vorm van de educatieve activiteiten ontwikkeld.

De medewerkers aan dit project zijn:

Productie en regie: Erik Willems

Scenario en interviews: Alex Bakker

Ontwikkeling en redactie educatief materiaal: Jan Durk Tuinier (Stichting Vredeseducatie), Alex Bakker, Rozette Kats (gast spreker Landelijk Steunpunt WOII-heden), Mirjam Huffener en Arie van Dalen

Projectmanagement: Mirjam Huffener.

De interviews zijn in 2015 mogelijk gemaakt door een bijdrage van het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Voor de verdere realisatie van het project werden subsidies verstrekt door het vfonds, het Prins Bernhard Cultuurfonds, de Stichting Democratie en Media en wederom het Nationaal Comité 4 en 5 mei.

Producent Erik Willems streeft ernaar met het filmmateriaal ook een documentaire voor een omroep te maken. Dit valt buiten het subsidietraject van de Lotty Veffers Foundation.

“Waarom schrijf je me niet” - Post uit de Vergetelheid

4. Plaatsing van de tentoonstelling in

– Mollerlyceum te Bergen op Zoom (10 januari t/m 5 maart; openstelling t/m 23 februari)

– CODA te Apeldoorn (7 maart t/m 7 juni).

Deze plaatsingen zijn gerealiseerd. In Bergen op Zoom hebben vele leerlingen de tentoonstelling bezocht, maar weinig mensen van buiten: bij plaatsing in scholen is de drempel voor hen veelal te hoog. De bezoekersaantallen in Apeldoorn waren teleurstellend. De tentoonstelling was ongelukkig geplaatst en vanuit het CODA is weinig ondernomen om bezoekers te trekken.

5. Meewerken aan de realisatie van de officiële opening van de tentoonstelling in Bergen op Zoom op Holocaust Memorial Day, 27 januari.

De opening op het Mollerlyceum in Bergen op Zoom was indrukwekkend. Geschiedenisdocent Martijn Pellis organiseerde, met onze medewerking, een dagvullend programma. Er waren negen workshops, die elk twee keer werden gehouden, voor alle circa 120 derdeklassers, die ieder aan drie workshops deelnamen. Sprekers uit de omgeving van Bergen op Zoom vertelden hun oorlogsverhaal, anderen over hun ervaringen in concentratiekamp Vught, jonge Syrische vluchtelingen verhaalden over wat zij achterlieten en waarom zij hier kwamen, en er waren voorts workshops over de genocide in Rwanda en Srebrenica en – door Arie van Dalen – over het vluchtelingenbeleid voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Wethouder Yvonne Kammeijer leidde de dag in met een persoonlijk verhaal over de brieven die haar schoonmoeder vanuit een 'Jappenkamp' stuurde. Rector Frank Looijen van het Mollerlyceum gaf aan dat het doel van de tentoonstelling is om een

relatie te leggen tussen het verleden en het heden. Betty Schols-Meents sloot de dag af met het verhaal, dat in de tentoonstelling te zien is, over haar vader, die toen zij twee weken oud was door Nederlandse politieagenten werd opgepakt en in Mauthausen werd vermoord. Ze eindigde met een oproep aan de leerlingen: "Wees alert, ben je bewust van de signalen in de wereld van nu, zowel bij jezelf als bij de ander, die vrijheid beperken en ongelijkheid veroorzaken. (...) Eigenlijk wil ik jullie stiekem opstoken tot competente rebellen."

De schoolleiding was uitermate tevreden over de dag en de samenwerking met ons, maar ook met het Nationaal Monument Kamp Vught, het Steunpunt Gast sprekers, Pax Christi en het NIOD, en liet weten jaarlijks een soortgelijke dag te willen organiseren.

6. Realiseren van extra tafels en banieren voor de tentoonstelling in CODA.

In het CODA te Apeldoorn werd aan de tentoonstelling het verhaal (met foto's en brieven) toegevoegd van de Apeldoornse officier Willem Heijmans, die krijgsgevangen werd gemaakt en een jarenlange tocht langs kampen in Duitsland en Oekraïne moest maken. Dit verhaal werd ook aan de website toegevoegd.

7. Evalueren en met samenwerkingspartners doorontwikkelen van het educatief materiaal bij de tentoonstelling.

De projectmanager heeft een uitgebreide evaluatie gehouden met dertien actieve gebruikers van de tentoonstelling en het educatieve materiaal. De uitkomsten van deze evaluatie zijn gebruikt bij de succesvolle aanvraag van subsidie voor doorontwikkeling van het materiaal (in het bijzonder van het 'stemhokje' in de tentoonstelling) en de realisatie daarvan.

8. Fondsenwerving t.b.v. verdere plaatsingen van de tentoonstelling.

9. Voor zover daar de middelen voor zijn geworven, plaatsingen (en eventueel openingen) realiseren van de tentoonstelling vanaf de zomer van 2017 tot voorjaar 2019.

Beide punten zijn gerealiseerd in het kader van de tweetalige versie van de tentoonstelling. Zie hieronder.

Realisatie Duitse versie “Waarom schrijf je me niet” - Post uit de Vergetelheid

10. Overleg voeren met samenwerkingspartners over de inhoud, realisatie en plaatsingen van een Duitse versie van de tentoonstelling.

11. Meewerken aan de fondsenwerving door Onderduikmuseum Aalten voor de realisatie en plaatsingen van de Duitse versie van de tentoonstelling; in de eerste

plaats door offertes voor de benodigde vertalingen en de productie van de materialen te verkrijgen.

12. Het verwerven van middelen en de realisatie van aan de tentoonstelling toe te voegen tafels over een vierde, Duitse hoofdpersoon, de vluchtelingen en het vluchtelingenbeleid in de aanloop naar en tijdens de Tweede Wereldoorlog.

13. Realiseren van de Duitse versie van de tentoonstelling, inclusief Duitstalig deel van de website en Duitstalig educatief materiaal.

Deze nieuwe fase van het project (Post uit de Vergeteldheid 2.0) is – met de steun van Doede Sijtsma van de provincie Gelderland – gerealiseerd in een samenwerkingsverband met het Nationaal Onderduikmuseum Aalten (in het bijzonder directeur Gerda Brethouwer) en het *Zentrum für Niederlande-Studien* in Münster.

In juni 2017 werd definitieve zekerheid verkregen over de financiering. Vier instanties dragen daaraan bij: het EU-fonds Interreg Deutschland-Nederland, de provincie Gelderland, het vfonds en het Mondriaan Fonds. De subsidies van Interreg en de provincie Gelderland lopen via het Nationaal Onderduikmuseum Aalten, die van het vfonds en het Mondriaan Fonds via de Lotty Veffer Foundation. Deze constructie maakte intensief overleg van onze projectmanager met 'Aalten' noodzakelijk. Mede aan de hand van ingewonnen offertes diende nauwkeurig te worden vastgelegd hoe de diverse werkzaamheden zouden worden gefinancierd.

Vanaf augustus werd onder regie van projectmanager Mirjam Huffener ruim vier maanden zeer intensief gewerkt aan de realisatie van de tweetalige (Duits/Nederlandse) versie van de tentoonstelling, de optimalisering en vertaling van het educatieve materiaal en het tweetalig maken van de website *www.pudv.nl*.

Bij alle tafels zijn banieren met de Duitse vertaling gemaakt (soms vanwege de beschikbare ruimte iets ingekort). Bovendien zijn twee tafels plus banieren toegevoegd. Daarop wordt in de eerste plaats het verhaal van extra hoofdpersonen verteld, namelijk dat van Wolfgang Maas – een Joodse jongen, die op zijn zestiende vanuit Gelsenkirchen naar Winterwijk vlucht – en zijn Nederlands-Joodse vriendin Thea Windmuller. Eind 1942 duiken ze onder, eind 1943 worden ze opgepakt. Thea wordt in Auschwitz vermoord, Wolfgang op een onbekende plek. Hun verhaal wordt verteld aan de hand van Thea's dagboeken en Wolfgangs brieven aan Thea. Mirjam Schwarz, nicht van Thea Windmuller, stelde de vijf dagboeken van Thea en 78 brieven van Wolfgang hiervoor beschikbaar.

Evenals over de andere hoofdpersonen is ook over Wolfgang en Thea een korte film in de tentoonstelling opgenomen. Hun verhaal wordt verteld door acteur Rauand Taleb, die in 1997 als vijfjarig jongetje met zijn familie naar Duitsland vluchtte. Richard Gonlag, een in Berlijn woonachtige en werkzame Nederlandse acteur, bracht ons met hem in contact.

Alex Bakker verzorgde scenario en regie van de film en deed het interview, dat werd in augustus werd opgenomen door Christian Passeri, geassisteerd door Marielle Sjømo Samstad. Erik Willems (JOB Producties) deed wederom de editing en montage. Olaf Jelinski en Richard Gonlag zorgden voor de vertaling.

Aan het verhaal van Wolfgang is in de tentoonstelling in beknopte vorm het thema van het internationale vluchtelingenbeleid in de aanloop naar en tijdens de oorlog gekoppeld. Over dit thema was al in voorjaar 2016 een uitgebreide sectie aan de website toegevoegd (research en redactie: Arie van Dalen).

De nieuwe tafels boden ook de gelegenheid in beknoptere vorm drie andere, kortere persoonlijke verhalen toe te voegen; dat van het gemengd Duits-Nederlands Joodse gezin Salomonson, dat tevergeefs in Nederland een veilig heenkomen zoekt; van Henk Gaertman, die in het kader van de *Arbeitseinsatz* naar Duitsland wordt afgevoerd en na een vluchtpoging in het Gestapo-strafkamp Augustaschacht bij Osnabrück belandt, waar hij na een ongeval en daaropvolgende mishandelingen sterft; en dat van het Oostenrijkse Roma-meisje Ceija Stojka, die met haar moeder en vier van haar vijf broers en zussen de enigen van haar familie zijn die de oorlog overleven. Aan dit laatste verhaal is op de website een uitvoerige sectie gekoppeld over het lot van de Sinti en Roma, van wie honderdduizenden het slachtoffer werden van de rassenwaan van de nazi's, een vaak onderbelicht aspect van de oorlog.

Het verhaal van Ceija werd ons aangereikt door Andreas Pflock van het *Dokumentations- und Kulturzentrum Deutscher Roma und Sinti*, waaraan projectmanager Mirjam Huffener en researcher Arie van Dalen in juni 2017 een bezoek brachten.

Beoogd was om aan de hand van het verhaal van Wolfgang en Thea in de tentoonstelling ook nader in te gaan op de thema's 'onderduik' en 'verzet'. Daarvoor ontbrak echter de ruimte.

Arie van Dalen schreef alle nieuwe teksten voor de tentoonstelling en de website. Alex Bakker deed de eindredactie van de tentoonstellingsteksten, hetgeen ook de nodige inkortingen behelsde. Luciana Macaluso loste wederom de lastige puzzel van de vormgeving van de tafels en banieren prachtig op en de firma Bruns verzorgde weer de productie van de materialen.

Op basis van de door haar gehouden evaluatie van het educatieve materiaal (zie hierboven bij punt 7) en de bespreking ervan in het proefschrift van Annika Werkman (Universiteit Utrecht) *Preserving and (Re)Presenting: On the Circulation of Dutch WWII Testimonies via New Media in Participatory Memory Projects* ontwikkelde projectmanager Mirjam Huffener in samenwerking met de Anne Frank Stichting en de voormalige medewerker daarvan Nora Hammidi een nieuwe concept voor het 'stemhokje' in de tentoonstelling en de via de website te downloaden lesvragen. De nieuwe opzet werkte zij uit in samenwerking met Arie van Dalen en Alex Bakker. Al het materiaal werd ook naar het Duits vertaald.

Begin november 2017 waren al deze werkzaamheden afgerond.

Het Duitstalige deel van de website werd medio december voltooid. Ook dit was een intensieve klus, die door Ronald Huffener (techniek) en Arie van Dalen (content) in overleg met de projectmanager is geklaard. Om binnen het budget voor vertalingen te blijven werd voor het Duitse deel een selectie gemaakt van 63 uit de 279

Nederlandstalige websitepagina's gemaakt en kortte Arie van Dalen bovendien een groot deel van de teksten in.

Alle vertalingen voor de tentoonstelling, het educatieve materiaal en de website zijn met grote inzet en betrokkenheid gemaakt door Monique Mödl-Hooreman en Anneke Groot.

Plaatsingen Duitse versie “Waarom schrijf je me niet” - Post uit de Vergetelheid

14. Plaatsing van de Duitse versie van de tentoonstelling in het Haus der Niederlanden te Münster, die vanaf 30 november voor het publiek wordt opengesteld.

15. Meewerken aan de openingsbijeenkomst in Münster op 29 november.

16. Plaatsing van de Duitse versie van de tentoonstelling in Onderduikmuseum Aalten vanaf 2 februari 2018.

De plaatsingen in Münster en Aalten zijn gerealiseerd. Op een sobere openingsbijeenkomst in Münster, met circa 30 bezoekers, is het woord gevoerd door onze projectmanager en Gerda Brethouwer (Nationaal Onderduikmuseum Aalten). In Münster heeft de tentoonstelling ongeveer 1600 bezoekers getrokken. De plaatsing in Aalten is vanwege Holocaust Memorial Day (27 januari) een week vervroegd.

17. Plaatsing van de Duitse versie van de tentoonstelling in Osnabrück, Rijssen of Hellendoorn, en zo mogelijk Bielefeld en Schoorl.

Voor 2018 t/m de herfst van 2019 zijn plaatsingen van de tentoonstelling voorzien in Schoorl, Osnabrück, Bielefeld, Almelo, Amsterdam, Monnickendam en (onder voorbehoud) Deventer.

Ter voorbereiding van de plaatsing in Osnabrück hebben projectmanager Mirjam Huffener en secretaris-penningmeester Arie van Dalen aansluitend op de opening in Münster een bezoek gebracht aan de *Gedenkstätten Gestapokeller und Augustaschacht* (strafinrichting van de Gestapo voor met name slachtoffers van de *Arbeitseinsatz*, waar de tentoonstelling geplaatst zal worden) en daar gesproken met directeur Michael Gander.

Website “Waarom schrijf je me niet” - Post uit de Vergetelheid

18. Indien daarvoor de middelen beschikbaar komen, toevoegen van een sectie aan de website over propaganda met postzegels (en zo mogelijk ook – met originelen – aan de tentoonstelling bij plaatsingen op afdoende beveiligde locaties zoals musea).

De toevoeging aan de website zal medio 2018 worden gerealiseerd. De voorziene locaties voor de tentoonstelling lenen zich niet voor vertoning van de originelen.

19. Aan de website bij het onderdeel Aktion T4 (programma voor de massamoord op gehandicapten en psychiatrisch patiënten) toevoegen van informatie – of een link naar informatie – over de nazi-vervolging van (Joodse en niet-Joodse) psychiatrische patiënten in Nederland. Dit naar aanleiding van recent onderzoek.

Er is volstaan met een link naar de website over het onderzoek:
www.vergetenslachtoffers.nl.

20. Aan de website toevoegen van persoonlijke verhalen aan de hand van beschikbaar komende brieven en andere documenten.

Aan de website zijn (onder Extra's/Persoonlijke verhalen) de geschiedenissen toegevoegd van Henk Gaertman, Lion Salomonson, Ceija Stojka, Willem Heijmans en Bertus de Raaf. De verhalen van de eerste drie zijn ook, in beknopte vorm, in de vernieuwde tentoonstelling opgenomen. Het verhaal van Apeldoornse Willem Heijmans was eenmalig toegevoegd aan de tentoonstelling in het CODA in Apeldoorn.

Werving van financiële middelen voor de stichting

21. Verdere initiatieven om donaties en giften te werven ter dekking van de niet-projectgebonden kosten van de stichting (verzekeringen, kantoorkosten, bankkosten, website).

Het werven van donateurs stuit op het probleem dat alleen sympathie voor onze doelstellingen en activiteiten daarvoor onvoldoende basis biedt: we kunnen potentiële donateurs niet echt iets concreets bieden.

Een plan om met kaarten en/of een box voor giften bij de tentoonstelling donaties te verwerven, is in de praktijk niet uitvoerbaar gebleken.

Overige informatie

Bezoekersaantallen tentoonstelling en website

Volgens schattingen van de locatiehouders heeft de tentoonstelling sinds de eerste plaatsing op 22 oktober 2015 tot eind 2017 circa 23.000 bezoekers getrokken. Hierbij dient te worden aangetekend dat er geen plaatsing was tussen 8 juni en 28 november 2017. Vanaf september waren de tentoonstellingsmaterialen bij de firma Bruns voor onderhoud en reparaties.

De website *pudv.nl* wordt met sinds de herfst van 2015 tot eind 2017 gemiddeld circa 60 unieke bezoekers per dag zeer goed bekeken. Dit gemiddelde is gedrukt door de periode dat er geen plaatsing was. Toen daalde het aantal unieke bezoekers per dag tot circa 30. Sinds de plaatsingen van de tweetalige tentoonstelling is het aantal bezoekers van de website spectaculair gestegen, tot gemiddeld bijna 100 per dag, van wie ongeveer de helft uit Duitsland.

Het totaal aantal bezoekers bedraagt inmiddels (eind maart 2018) circa 50.000, die gemiddeld ruim 5 pagina's bekeken (circa 260.000 'page views').

Mediarespons op de tentoonstelling

ZuidWestTV besteedde middels een interview met geschiedenisdocent Martijn Pellis en rector Frank Looijen aandacht aan de tentoonstelling in het Mollerlyceum in Bergen op Zoom.

In Stentor, editie Apeldoorn, werd met een verhaal over Willem Heijmans aandacht besteed aan de tentoonstelling in het CODA.

De Münstersche Zeitung plaatste een artikel over de tentoonstelling in Münster, waarin onder meer projectmanager Mirjam Huffener aan het woord komt.

Zie: [www.pudv.nl/In de Media](http://www.pudv.nl/In%20de%20Media)

Financiën

De Lotty Veffers Foundation kon in 2017 vooral dankzij (eenmalige) donaties een batig saldo noteren van € 1563,-. De stichting heeft nu een eigen vermogen van € 2070,-.